

DOI: 10.52363/2414-5866-2022-1-20

УДК 351.327.7

Батур Ю.Г., к.е.н., доц., ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків,

ORCID: 0000-0001-5282-3680

Batur Yu., PhD of Economic Sciences, associate professor, National university of civil defence of Ukraine, Kharkiv

ЛІДЕРСТВО У КЕРІВНИЦТВІ ДЕРЖАВОЮ 21 СТОЛІТТЯ

LEADERSHIP IN 21ST COUNTRY LEADERSHIP

Досліджено проблему лідерства у системі державного управління. Обґрунтовано фактори формування та роль лідерства у державному управлінні у 21 столітті. Визначено основні фактори та етапи формування диктаторського лідерства у Російській Федерації і визначено, що Путін є найбільш небезпечною сутністю у владі в 21 ст., яка розпочала криваву війну не тільки з Україною, а й з усім цивілізованим світом. На протилежність йому президент України є найбільш могутнім, видатним лідером в сучасному світі, місія якого є перемога над кривавим диктатором, країною-терористом та врятування демократичного світу.

***Ключові слова:** лідерство, критерії лідера, держава, диктатор, президент, державне управління, народ, війна.*

The problem of leadership in the system of public administration is studied. The factors of formation and the role of leadership in public administration in the 21st century are substantiated. The main factors and stages of dictatorial leadership in the Russian Federation have been identified and Putin is the most dangerous entity in the 21st century, which has started a bloody war not only with Ukraine but with the entire civilized world. In contrast, the President of Ukraine is the most powerful, outstanding leader in the modern world, whose mission is to defeat the bloody dictator, a terrorist country and save the democratic world.

***Key words:** leadership, leader criteria, state, dictator, president, public administration, people, war.*

Постановка проблеми. На розвиток історичного процесу впливає багато факторів. Серед цих факторів велику роль відіграє людина, яка веде громадську діяльність. Роль людини в історії особливо зростає, якщо вона має безпосереднє відношення до влади і вона є неординарною особистістю.

Ефективна система публічного управління є ключовою конкурентною перевагою країни, передумовою сталого розвитку й умовою демократичного управління, заснованого на принципах верховенства закону, але

ефективність її функціонування значною мірою залежить від професійних можливостей, наявності відповідних компетенцій, навичок і особистісних якостей керівників вищої ланки влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика, пов'язана із сучасними підходами до лідерства в органах публічної влади, розглядалася у власних працях вітчизняних і зарубіжних вчених, а саме: Л. Андерсена, Д. Келліса, Т. Офіцєрова, Т. Підлісна, Л. Таммерса, В. Толкованова, П. Хаїтова, Дж. Шварца та ін. Незважаючи на значну увагу науковців до цих питань, процеси формування та становлення керівників-лідерів держав вимагають подальших досліджень, пов'язаних із розвитком позитивного лідерства в органах публічної влади.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасних підходів до формування і розвитку лідерства в органах публічної влади та виявлення негативних і позитивних факторів впливу на них.

Виклад основного матеріалу. В історії надто багато подій персоніфіковано, і тому роль особистості нерідко виявляється значущою. "Роль особистостей і випадковостей в історичних подіях є першим і безпосереднім елементом" (Арон 1993). Тому, з одного боку, саме дії лідерів (а іноді навіть деяких пересічних людей) визначають результат протиборства і долю різних тенденцій у критичні періоди. Але з іншого – не можна не помітити обумовленість ролі особистостей громадським устроєм, а також особливістю ситуації: в одні періоди (часто тривалі) мало видатних людей, в інші (часто дуже короткі) – цілі когорти. Люди титанічного складу характеру зазнають невдачі, а нікчемності чинять гігантський вплив. Роль особистості, на жаль, далеко не завжди пропорційна інтелектуальним та моральним якостям самої цієї особистості. Як писав К. Каутський, «під такими видатними особистостями не обов'язково треба мати на увазі найбільших геніїв. І посередності, і навіть ті, що стоять нижче за середній рівень, а також ідіоти можуть стати історичними особистостями, якщо їм потрапляє в руки велика влада». Якщо ж характер суспільства дає простір свавіллю (випадок в історії дуже поширений), то в такій ситуації розвиток нерідко стає дуже залежним від бажань та особистих якостей правителя або диктатора, який і концентруватиме сили суспільства в потрібному йому руслі [1].

Історичні умови визначають в кінцевому рахунку формат діяльності особистості. Вийти за цей формат ніякий діяч, навіть найвидатніший, не може. Так, якщо не дозріли необхідні передумови для більш високої ступені суспільного розвитку (відповідно до сфер суспільного життя), то жоден політичний діяч не в змозі викликати перехід до неї своїми особистими діями (навіть харизматична особистість). У кращому випадку він може прискорити хід суспільного процесу. Добре якщо це прискорення буде прогресивним, але може і загальмувати його (до тих пір поки знов не візьмуть гору об'єктивні позиції, як це було в історії людства в період перебування при владі в

Німеччині - Гітлера, в Росії - Сталіна, в Китаї - Мао Цзедуну, в Румунії - Чаушеску). Ніяка особистість не може творити історію за своїм уподобанням, не може повернути громадський і соціальний розвиток назад, наприклад, від індустріального суспільства до феодального. Гітлер робив в ХХ сторіччі спробу відновлення рабовласницького світопорядку, до чого це призвело німецький народ, загальновідомо [2].

Великі історичні діячі, як і великі суспільні ідеї, творцями і виразниками яких вони є, з'являються, як правило, в переломні епохи світової історії чи історії тієї чи іншої нації. Але не великі особистості створюють, викликають до життя великі епохи, а, навпаки, великі епохи є тією сприятливим ґрунтом, умовою, коли таланти, генії, обдарування тієї чи іншої особистості можуть дозріти, з'явитися і реалізуватися.

Формування особистості процес багатоплановий, тому про нього ми і говоримо як про проблему. Буденна свідомість проблему формування особистості, як гармонійної і всебічно розвиненої, сприймає так: все знати і все вміти. Це досить наївна позиція. Особистість формується в найскладніших суспільних процесах, в переплетенні безлічі соціальних факторів. Формування особистості здійснюється в процесі прямого і непрямого впливу на індивіда всієї системи суспільних інститутів. Тому досить значима діалектика системи: "інститут - людина": "людина - інститут". Мета в цій взаємодії один: поява людини зі сформованою психікою, свідомістю, особистісною культурою і діяльністю, тобто - формування всебічно розвиненої особистості, що володіє широким набором потреб, відповідних розвиненим індивідуальним здібностям. Якщо зазначеної мети немає: у індивіда маса потреб, але немає здібностей для їх реалізації, то вести розмову про сформовану й розвинену особистість не доводиться. У цьому випадку постає тільки індивідум із завищеними потребами і скромними здібностями, що породжує тип людини девіантної поведінки, яке загрожує делінквентністю і негативною оцінкою суспільства. Тому формування особистості обов'язково включає її виховання та подальший розвиток. В цілому алгоритм представляється наступним: формування особистості - цільова діяльність інститутів суспільства, виховання - прищеплення установок у процесі цієї діяльності, розвиток - персональний, особистісний рівень індивіда, як продукту цієї діяльності, здатного до самодіяльності [6].

Основними критеріями формування і становлення лідера країни, як всебічно розвиненої особистості полягає в наступному:

- *По-перше*, розвинена особистість являє самоціль людства і відповідає на питання про сутність суспільства і функціонуванні історичних системоутворюючих інститутів суспільного життя (сфер);

- *По-друге*, всебічно розвинена особистість (гармонійна сукупність потреб і здібностей індивіда) - соціальний критерій суспільного прогресу, визначник функціонування базових структур країни, нації, держави;

- *По-третє*, розвинена особистість - мета самої людини, її ділова, творча персоніфікація;

- *По-четверте*, розвинена особистість - найвища соціальна мета правової держави і громадянського суспільства;

- *По-п'яте*, системний підхід до формування такої особистості (біопсихічний субстрат, свідомість, особистісна культура, діяльність) дозволяє корелювати структуру діяльності всіх громадських і соціальних інститутів, починаючи з родини [6].

Всесвітня доповідь ООН «Розкриття людського потенціалу для підвищення ефективності державного сектору» підкреслює, що здатність органів публічної влади домогтися від своїх працівників результативності в роботі задля інтересів держави залежить від мотивації, порядності та лідерських якостей службовців зазначених установ [5].

Дослідниками було виділено чотири ролі лідерства, особливо актуальні в органах публічної влади. Перші три ролі (підзвітність, дотримання правил і політична лояльність) – це підходи, специфічні для бюрократії, пов'язані із зобов'язаннями лідерів у межах цієї системи. Четвертий (управління мережею) був доданий, щоб визнати важливість управління мережами та популярність, яку мережі набувають у державному секторі. Лідер може переходити від однієї ролі до іншої залежно від ситуації, а чотири підходи є складниками більшої конструкції «державного лідерства». Дж. Шварцом продемонстровано, що лідерство збільшує мотивацію співробітників на державній службі, підкреслюючи для персоналу важливість служіння суспільству загалом. Виявлено, що лідерство в управлінні найтісніше пов'язане як із мотивацією державної служби, так і з роботою, яка передбачає, що керівники повинні заохочувати своїх співробітників підвищувати ефективність [9].

Серед вчених у сфері дослідження публічного управління існують дві протилежні думки щодо ролі лідерства у публічному секторі. Прихильники ринкових підходів до надання публічних послуг вважають, що це призводить до підвищення рівня ефективності та підзвітності. Прихильники громадських інтересів, з іншого боку, вказують на недоліки економічного індивідуалізму та вважають, що державні службовці повинні отримувати вказівки від політиків і законодавців. Незалежно від їх основ дослідники попереджають, що сильне лідерство небезпечне для демократичного процесу та застерігають, що лідери можуть піддатися моральним ризикам. Спільною рисою недавніх досліджень лідерства в публічному управлінні стало те, що лідерам важко ефективно функціонувати за складних умов, характерних для сучасної державної служби, особливо, коли вони зіштовхуються із кризою або іншими організаційними проблемами. Важливі питання щодо вирішення унікальних проблем, із якими мають справу публічні управлінці, повинні бути включені в загальну теорію державного лідерства: основні демократичні цінності сучасних державних лідерів; трансформаційний акцент на захисті прав, розвитку й утри-

манні професійних кадрів; розподілений характер державних керівних посад, який характеризує сьогоднішню державну службу.

Нова теорія державного лідерства, підтримувана зазначеними ключовими принципами, визнає дедалі складніші структури та взаємозв'язки всередині організацій і між ними, підвищений рівень складності та додаткові обмеження демократичної системи з неоднозначними цілями, з якими державні лідери повинні боротися. Об'єднання цих напрямів у єдину теорію лідерства забезпечує міцну основу, на якій можливе навчання публічних управлінців, що дозволить реалізувати лідерство й очікувати його результатів.

Лідерство в публічному секторі було пов'язане з поєднанням навичок і компетенцій, які підтримують особистий вплив, визначення мети та напрямів, стратегічне мислення, отримання максимальної віддачі від людей, навчання та власне вдосконалення. Таким чином, державні службовці були залучені в більш традиційні навчальні заходи, такі як курси, семінари, коучинг і консультування, рольові ігри та симуляції. Водночас вплив різних стилів керівництва залежить від контекстуальних факторів (культурне та соціальне середовище, у якому працює установа державного сектору) [5].

Лідерство є одним із ключових елементів успіху подальшого розвитку державної служби, адже ефективний лідер спроможний забезпечити успішну та злагоджену роботу структурних підрозділів, здатності досягати встановлених цілей. Використання потенціалу лідерства в управлінні змінами включає такі взаємопов'язані елементи: розвиток лідером власних інформаційних і комунікативних каналів всередині та поза публічним органом при максимальному використанні потенціалу вже сформованих формальних комунікативних систем; генерація впевненості у здатності публічного органу здійснити бажані зміни з відповідними представниками керівництва на основі розвитку комунікації й організаційної культури; розвиток здатності сприйняття публічного органу в перспективі для знаходження оптимальних шляхів реалізації цілей проведення змін; створення умов для індивідуального розвитку управлінців, яке може бути гарантією особистісної відповідальності за сприйняття змін середовища та поява нових можливостей для підвищення ефективності проведення організаційних змін; формування спільного бачення сфер діяльності та рівня професіоналізму ключових фахівців, котрі у сукупності визначають успіх проведення змін. Управлінське лідерство забезпечує підтримку та розвиток компетентності фахівців за допомогою спеціальних програм удосконалення організаційної культури; досягнення згоди з партнерами та іншими зацікавленими організаціями щодо майбутньої програми проведення організаційних змін; узгодження аспектів, які безпосередньо зачіпають інтереси цих організацій; формування команд та організація навчання командних методів діяльності для представників усіх рівнів управління [7].

Одним з прикладів формування і прояву диктатора 21 століття є Ро-

сійська Федерація. З 1991 року до 2000 року ця країна розвивалася як істинно демократична. Проте з обранням у 2000 році президентом країни Путіна, одразу почали проявлятися його агресивні диктаторські замашки – це прямі військові конфлікти у Північній Осетії, Чечні, Грузії, Молдові, Сирії. Проте лідери провідних держав Європи, Азії та США не надавали цьому великого значення і продовжували повноцінні економічні відносини з цим так званим «сильним» лідером. Проте вся сила його криється тільки у володінні та постачанні енергоресурсів (якими він маніпулює), володіння величезною кількістю ядерної зброї та у доволі великій країні із 140 мільйонним населенням агресивних та раболепських людей. У 2009 році він відповів їм енергетичною агресією, перекривши постачання газу у Європу на 10 днів у самий розпал зимового періоду, після чого підвищив ціну на газ для України у 2 рази (з \$179 до \$360 тис. куб. м.) [3]. Та ж сама війна продовжувалася і до 2021 року, коли ціна на газ піднялася до космічних 2000 доларів за 1 тис. куб. м. [8]. А Європа, особливо Німеччина, продовжували заgravати з цим шизоїдом-Путіним (інакше я не можу його називати) і дозволяли йому будувати Південний потік газопроводу та Північний потік і Північний потік 2. Навіть Ангела Меркель іще у 2015 році заявляла, що Путін живе в іншому світовому вимірі, іншими словами – визнала його божевільним [4].

Україна завжди була каменем преткновения у Росії, а саме у Путіна. Постійні намагання втручатися у внутрішні справи нашої держави, диктування своїх умов ведення внутрішньої і зовнішньої політики. І на кінець, пряма заборона народу України вільного волевиявлення, прагнення до демократії без проявів корупції, верховенства права, цінності прав і свобод людини, тобто заборона вступу у ЄС та НАТО, що і спонукало до небаченого середньовічного варварства зі сторони Росії: анексія Криму та відторгнення території Донецької та Луганської областей в Україні у 2014 році.

Кульмінацією формування цієї сутності-перевертня (Путіна) є пряме повномасштабне воєнне вторгнення військ РФ на Україну 24 лютого 2022 року. Говорячи цивілізованим язиком, вдіяти таке у 21 столітті міг тільки шизофренічний диктатор або потустороння сутність, яка вселилася в нього (а може вона в ньому завжди і була). Це замашки «великого» імператора, який, як у казці про червону рибку, забажав стати властителем всесвіту у геополітиці та відновлення Російської імперії на пострадянському просторі. Але ж кінець казки відомий – він залишиться у розбитого корита, і це очевидно. Але коли і якою ціною для України? Вважаю, що дуже дорогою ціною, але, сподіваюсь, дуже-дуже скоро.

Найстрашнішим (історично та політично) в цій війні є те, що народ Росії на 80 % підтримує свого шизофренічного диктатора. З одного боку це робота російської пропаганди, а з другого – це політична тупість і історичне ідолопоклонство (віра в царя-батюшку і зневіра в Бога) російського народу.

Не дивлячись на це, на українському народіві разом з президентом

Володимиром Зеленським лежить велика місія подолання цієї чорної сутності, яка загрожує існуванню не тільки України, а й всього демократичного світу (погрози ядерною «булавою»). Розмови цієї сутності і всієї їхньої пропаганди про денацифікацію і демілітаризацію України є нахабною брехнею. Який нацизм може бути в країні, в якій за останні 18 років з 2004 року, у президенти обирали кандидатів від вкрай правого до вкрай лівого. А у 2019 році народ, бажаючи змін на краще, і зовсім обрав президентом України артиста Володимира Зеленського. Яка мова може йти про нацизм у такій демократичній країні, як Україна? На протилежність Росія з її одноосібним керівництвом на протязі 22 років, просуванням ідеї «руського миру», постійними воєнними конфліктами проти інших держав, зомбуванням (без альтернатив) свого раболепського населення і нарешті кривава війна проти «братського» народу в Україні, повністю відповідає нацистському устрою.

З початком війни з Росією артист-комік Володимир Зеленський, який формував свої організаційні та керівні навички у проекті «95 квартал», перетворився на видатного, кремезного, потужного лідера країни, який об'єднав навкруги себе весь народ, всі політичні сили України, і навіть весь світ і лідерів всього цивілізованого світу. Володимир Зеленський разом із народом України став обраним, місія якого полягає у перемозі добра над злом, порятунку людства та виведення не тільки своєї держави на якісно новий рівень історичного розвитку, а й усього сучасного світу.

Отже, лідерство у керівництві державою у 21 столітті повинно формуватися на основі ділової, творчої, соціальної персоніфікації, особистісної культури та свідомості, критеріїв суспільного прогресу країни, нації, держави та з найвищою соціальною метою правової держави. Не дивлячись на це, Путін сформувався, як диктатор, шизофренічний нацист, терорист і маньяк-вбивця завдяки, перш за все, раболепській сутності російського народу та ліберальній політиці цивілізованого світу та Європи. На протилежність йому, Володимир Зеленський, не маючи досвіду політичної діяльності, ставши президентом України, проявив себе під час війни, не дивлячись на залякування та підкупи, як потужний, кремезний, незламний лідер, який об'єднав навколо себе всю Україну, весь світ і всіх лідерів провідних країн завдяки своїй сили духу, самопожертві, віри в Україну і українців та ідеали демократії. Народ України повністю підтримує свого президента у цій визвольній війні і обов'язково переможе. Слава Україні! Героям слава!

Список використаних джерел:

1. Гринин Л. Роль личностей истории: история и теория вопроса. https://www.academia.edu/29708043_4-2011.
2. Історична роль особистості. https://pidru4niki.com/76985/kulturologiya/istorichna_rol_osobistosti.
3. Как менялась цена российского газа для Украины на протяжении 24 лет? <https://ru.slovoidilo.ua/2016/02/12/infografika/jekonomika/kak-menyalas-cena->

rossijskogo-gaza-dlya-ukrainy-na-protyazhenii-24-let

4. Меркель объяснила, почему не позовет Путина на саммит G7. https://www.bbc.com/russian/international/2015/01/150116_merkel_putin_obama_ukraine

5. Підлісна Т.В. Сучасні підходи до розвитку лідерства в органах публічної влади. *Право та державне управління*. 2021. № 2. С. 158-164.

6. Роль особистості в історії. https://stud.com.ua/17783/filosofiya/rol_osobistosti_istoriyi

7. Хайтов П. Развитие лидерства на государственной службе в условиях современных законодательных новаций в Украине. *Legea și Viața*. 2017. № 302 (2/2). С. 115–119.

8. Цена на газ в Европе пробила отметку в 2000 долларов. <https://www.dw.com/ru/cena-na-gaz-v-evrope-probila-psikhologicheskiju-otmetku/a-60212438>.

9. Schwarz G. et al. Servant leadership and follower job performance: The mediating effect of public service motivation. *Public Administration*. 2016. № 94 (4). P. 1025–1041.

Reference:

1. Grinin L. The role of personality in history: history and theory of the issue [Rol' lichnosti v istorii: istoriya i teoriya voprosa]. available at: https://www.academia.edu/29708043_4-2011.

2. The historical role of the individual [Istorychna rol' osobystosti]. available at: https://pidru4niki.com/76985/kulturologiya/istorichna_rol_osobistosti.

3. How has the price of Russian gas for Ukraine changed over the course of 24 years? [Kak menyalas' tsena rossiyskogo gaza dlya Ukrainy na protyazhenii 24 let?] available at: <https://ru.slovoidilo.ua/2016/02/12/infografika/jekonomika/kak-menyalas-cena-rossijskogo-gaza-dlya-ukrainy-na-protyazhenii-24-let>.

10. Merkel explained why she would not invite Putin to the G7 summit. [Merkel ob'yasnila, pochemu ne pozovet Putina na sammit G7]. available at: https://www.bbc.com/russian/international/2015/01/150116_merkel_putin_obama_ukraine.

4. Podlisna TV (2021). Modern approaches to the development of leadership in public authorities [Suchasni pidkhody do rozvytku liderstva v orhanakh publichnoyi vlady]. *Law and public administration*. Vol. 2. P. 158–164. Print.

5. The role of personality in history [Rol' osobystosti v istoriyi]. available at: https://stud.com.ua/17783/filosofiya/rol_osobistosti_istoriyi.

6. Khaitov P. (2017). Development of leadership in the civil service in the context of modern legislative innovations in Ukraine. [Razvitiye liderstva na gosudarstvennoy sluzhbe v usloviyakh sovremennykh zakonodatel'nykh novatsiy v Ukraine.]. *Legea și Viața*. Vol. 302 (2/2). P. 115–119. Print.

7. The price of gas in Europe broke through the \$2,000 [Tsena na gaz v Yevrope probila otmetku v 2000 dollarov]. available at: <https://www.dw.com/ru/cena-na-gaz-v-evrope-probila-psikhologicheskiju-otmetku/a-60212438>.

8. Schwarz G. et al. (2016). Servant leadership and follower job performance: The mediating effect of public service motivation. *Public Administration*. Vol. 94 (4). P. 1025–1041.